

Vítězslav Hálek

(5. 4. 1835, Dolínka – 8. 10. 1874, Praha)

Díky takovým a podobně laděným větám, které jsme tu zvolili jako motto, se stal Vítězslav Hálek mimořádně úspěšným a oblíbeným básníkem. Stal se pro své současníky vlastně etfeleněním ideálů národního pěvce. F. X. Šalda psal, že „od svých prvních knih je miláčkem národa, ani jeho Alfred ani jeho Věrní písně nenarazily na odpor, tím méně na nepřítelství. Vladařil bez soupeře na tehdejších Parnase. — Generace potřebovala lyrického tenora, doba po něm volala, a Hálek jí vyslyšel a posloužil“.

Je přibližně, že to byla kritická generace devadesátých let, jmenovitě Josef Svatopluk Machar, který svou studii proutě nazvanou *Vítězslav Hálek*, publikovanou v revue *Nale* doba v říjnu 1894 (bly ji redigoval T. G. Masaryk), vyprovokoval „spor o Hála“, tedy diskusi s cílem revidovat pojetí národních hodnot a vysužit při tom srovnání básnické tvorby Hálkovy a Nerudovy. Toto velmi závažné vystoupení se stalo součástí mnohem širších generačních literárních sporů.

Vítězslav (vl. jménem Vincenc) Hálek, rodák z Dolínky, prošel dětstvím v několika obcích na Mělnicku (Zátveč, Bytkovice či Buková), kde si jeho rodiče najímali hostince. Během studia byl ovlivněn vlasteneckým prostředím v Praze a začal publikovat. Vedl i studentský časopis, který byl policií zabaven, a zákar pak měl dalekosáhlé následky. Hála tehdy velmi zásáhle rozhodnutí, že na Akademickém gymnáziu, které navštěvoval a kde se ve studentském hnutí tak výrazně angažoval, byla v roce 1853 zakázána výuka v českém jazyce. Sám vzpomínal na tu chvíli, kdy jemu i jeho spolužákům bylo toto rozhodnutí oznámeno: „*Sty nám vyhrky z očí, my jsme ptakali jako děti, jiniž uměla nejdražší matka.*“ Vítězslav Hálek nevstoupil po absolvování gymnázia do teologického semináře, jak si jeho rodiče přáli, ale začal studovat filozofickou fakultu, kterou však nedokončil. Během studia si vydělával jako mnozí jeho současníci tím, že dělal domácího učitele v měšťanských rodinách. Dcera zámožného advokáta, v jehož rodině takto působil, Dorotku Horáčkovou, která byla i jeho múzou, si vzal za ženu až po desetileté známosti v roce 1867, kdy dosáhl uspokojivého postavení. Manželům se narodil syn Ivan (1872–1945), který se stal lékařem a významně se zasloužil o rozvoj slovenského zdravotnictví.

Vítězslav Hálek patřil spolu s Janem Nerudou a dalšími přáteli k tzv. generaci májovců. Podílel se, ovlivněn tvorbou Karla Hynka Máchy, na přípravě almanachu *Máj* (1858) a jeho

Bývalý dům Vítězslava Hála v Dolínce, fotografie ze začátku 20. století (L. Hlavina archiv FNÚ)

další tři ročníky sám redigoval. „Družina májová“ vzbudila svým dílem velkou zájem v české veřejnosti. Byla ovšem kritizována, nejčastěji bývá mezi těmito kritiky uváděn Jakub B. Mařýl.

Hálek patřil k prvním členům redakce nově založeného (1861) a vlivného deníku – *Národních listů*, kam psal fejetony. Své jméno spojil i s časopisy *Lumír*, *Obrazy života*. Proslulými se za jeho redigování (rovněž tady načas spolupracoval s Janem Nerudou) staly květy. Přispíval také do mnoha dalších periodik. Vítězslav Hálek byl mnohostranně činný též jako organizátor různých spolků (mj.

Akademického čtenářského spolku či Umělecké besedy). Na Hála. v této souvislosti jeho současníci vzpomínali jako na milého, srdečného a přátelského člověka.

Hálkova umělecká tvorba neobsahovala jen lyrické básně. Ve svých dalších básnických dílech vystupoval i dobové politicko-národní ideály (*Goar, Černý papír, Dědkovi Bílí bory*). Hodně cestoval (Maří, Polsko, severní Itálie, Balkán, řecké ostrovy i Malá Asie) a dokázal své zážitky zručit v cestopisných fejetonech. Svým dílem obohatil také soudobou dramatickou tvorbu (*Září z Falkenštejna, Král Vukalín*). Umělecky úspěšnější byly ale Hálkovy sociální epické balady *Pohádky z naší vesnice* (1874). Jejich vydání se ovšem už nedožil. Jan Neruda je přivítal smutným konstatováním v *Národních listech* dne 18. listopadu téhož roku: „*Ještě je pravě dopsal, tu novou knožku svou, ještě ji sám donesl do tiskárny, ještě sám se díval na milavé háky prvních vydávaných řetě – obezřetně to nejvlažší dílo své osobně ale více nepodává.*“ Hálek přibližoval svou tvorbou i městské prostředí, např. v povídkách *Polák ramaš* či „*Študent*“ Kvoch. Ovlivňoval jako významná osobnost své generace také soudobou kritiku, jak literární (např. *Báseň české v poměru k básněm rubez*, 1859), tak divadelní (např. *Dívaňo a my*, 1861). Vyjadřoval se k postavení umělce ve společnosti (např. v románu *Komediant*), ale lhostejným jej nenechávala ani úroveň ekonomického hodnocení spisovatelovy práce: „*Asižeť u nás byli nakladatelé zvyklí dostávat si vydávání sply bez honoráře; když tedy namístě něčeho počali platit něcu, měli pocit, že dávají almužnu, protože ten honorár něčto jiným nežly než almužnou, a tento pocit almužby více méně dříl se až na naše děti.*“

Smrt zastihla Vítězslava Hála jako blesk z čistého nebe. Zemřel na zápal plic ve svých 39 letech a byl pohřben v Praze na Vyšehradě.

Doc. PhDr. Magdaléna Pokorná, CSc.

„A kdyby vše potěšit
v tom světě bylo vzato
a jenom láska zůstala –
ten život stál by za to...“

A kdyby pravda bylo vše
a láska jenom světl –
já bych se k spánku položil
a nechtěl probuzení.“

(Večerní písně, 1859)

Vítězslav Hálek, fotografie z ruka 1861 od T. Chramostného (L. Hlavina archiv FNÚ)

Vítězslav Hálek a manželka Dorotka, naruka Horáčková (L. Hlavina archiv FNÚ)

Dorotka Hálková se svým synem, fotografie z ruka 1873 od J. Hlaviny (L. Hlavina archiv FNÚ)

Zřizovatelé: Národní muzeum – Matice česká, sekce Společnosti Národního muzea, ve spolupráci s městem Odolena Voda – říjen 2011

Typografie, tisk: EAST reklamní studio s. r. o., Praha 10

Kontakt: Matice česká, Václavské náměstí 68, 115 79 Praha 1, tel. 224 497 333, matice_cek@nmz.cz